

Gewichtstoename door medicijnen is vaak aanzienlijk

JOLIEN WICHERS SCHREUR EN GABRIËLLA VON KREIJFELT

MEDICIJNEN KUNNEN EEN SOMS FLINKE GEWICHTSTOENAME VEROORZAKEN. DENK BIJVOORBEELD AAN ANTIPSYCHOTICA, ANTIDEPRESSIVA, ANTI-EPILEPTICA, ANTIHISTAMINICA, CORTICOSTEROÏDEN EN GESLACHTSHORMONEN. GELUKKIG KRIJGT NIET IEDEREEN HIERMEE TE MAKEN.

Gewichtstoename door geneesmiddelen kan op verschillende manieren ontstaan. De geneesmiddelen kunnen bijvoorbeeld de eetlust vergroten, de stofwisseling vertragen of de lichamelijke activiteit verlagen. Ook kunnen geneesmiddelen ervoor zorgen dat het lichaam meer vocht vasthoudt, waardoor het gewicht toeneemt.

“ EEN VERKLARING KAN OOK DE AANDOENING ZELF ZIJN ”

Antipsychotica en tricyclische antidepressiva, zoals amitriptyline en nortriptyline, kunnen de eetlust stimuleren, de lichamelijke activiteit verlagen en de vetopslag verhogen. Dit komt doordat antipsychotica en antidepressiva de histamine-1 (H1)-ontvangers in de hersenen remmen. Op korte termijn zal

het gewicht vooral toenemen door de toegenomen eetlust. Terwijl op lange termijn de gewichtstoename vooral ontstaat door de verlaging in de lichamelijke activiteit. Daarnaast kunnen antipsychotica een negatieve invloed hebben op de insulinegevoeligheid van weefsels. Dit vergroot het risico op suikerziekte. Bij serotonineheropnameremmers, zoals sertraline en citalopram, is niet duidelijk waardoor het gewicht kan toenemen. Een andere verklaring voor gewichtstoename bij antipsychotica en antidepressiva kan ook de aandoening zelf zijn. Een vermindering van depressie- of angstklachten kan bijvoorbeeld de eetlust juist herstellen. Daarom is het niet altijd duidelijk of de gewichtstoename komt door het geneesmiddel.

Bij anti-epileptica kan de oorzaak van gewichtstoename per middel verschillen. De gewichtstoename kan bijvoorbeeld ontstaan door de toename van de eetlust en een afname van het energieverbruik. Maar ook kunnen sommige anti-epileptica de aanmaak van insuline verhogen. Daardoor wordt de bloedsuikerspiegel lager en neemt het hongergevoel toe.

De antihistaminica werken in op H₁-ontvangers verspreid over het lichaam om allergieklachten tegen te gaan. Afhankelijk van het type antihistaminicum kan een deel van het medicijn de H₁-ontvangers in de hersenen bereiken. In dat geval kan slaperigheid ontstaan, maar ook een grotere eetlust en vetopslag, met als gevolg een hoger gewicht. Dit komt vaker voor bij de eerste generatie antihistaminica, zoals clemastine, dan bij de tweede generatie, zoals cetirizine en loratadine. Antihistaminica van de tweede generatie kunnen namelijk minder goed de hersenen bereiken.

Corticosteroiden, zoals prednisolon, kunnen op korte termijn gewichtstoename veroorzaken door verandering van de stofwisseling, een toename in eetlust en vocht- en zoutophoping. Bij langdurig gebruik kunnen corticosteroiden invloed hebben op de vetverdeling. Dit leidt tot vetverlies in de armen en benen, en tot vetophopingen in het gezicht, romp en de nek. Bij corticosteroiden in tabletvorm komen deze bijwerkingen vaker voor dan bij corticosteroiden per inhalatie. Bij tabletvorm bereikt een groter deel van de werkzame stof de bloedbaan.

geen wetenschappelijk bewijs voor. Verder kunnen medicijnen met testosteron en andere androgene stoffen een toename in de spiermassa veroorzaken. Dit kan ook leiden tot gewichtstoename.

Bijwerkingencentrum Lareb ontvangt regelmatig meldingen over gewichtstoename bij antipsychotica, antidepressiva, anti-epileptica, antihistaminica, corticosteroiden en geslachtshormonen. Eerder deed Lareb onderzoek naar ruim 1500 meldingen van gewichtstoename bij deze medicijnen. De meeste meldingen werden gedaan door patiënten zelf (61%) en betroffen vooral vrouwen (77%). De gemiddelde leeftijd was 38 jaar. Uit de meldingen bleek dat de gewichtstoename soms wel tientallen kilo's bedroeg, en dat bij psychofarmaca een grotere gewichtstoename is gemeld. •

De auteurs zijn werkzaam bij bijwerkingencentrum Lareb.

“ DE GEWICHTSTOENAME
IS SOMS TIENTALLEN
KILO'S ”

De combinatiepil (anticonceptiva) wordt vaak in verband gebracht met gewichtstoename. Het is bekend dat de oestrogenen, die in de pil zitten, vocht- en zoutophopingen kunnen veroorzaken. Dit kan leiden tot gewichtstoename. Ook kunnen anticonceptiva effect hebben op de eetlust. Maar hier is

